

Herrskapsdass och ängslada på Grönö gård

Restaureringsåtgärder inom ramen för Länsstyrelsens projekt Utvald miljö

Antikvarisk medverkan

Grönö 1:1
Björskog socken
Västmanlands län

Fredrik Ehlton

**Herrskapsdass och ängslada på
Grönö gård
Restaureringsåtgärder inom ramen för Länsstyrelsens
projekt Utvald miljö**

Antikvarisk medverkan

Grönö 1:1
Björskog socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM130082

Fredrik Ehlton

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlskatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2013

Omslagsfoto: Fredrik Ehltton, Fotonr: Vlm_kmvFE-4079, Vlm_kmvFE-4063

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Fredrik Ehltton, Västmanlands läns museum.

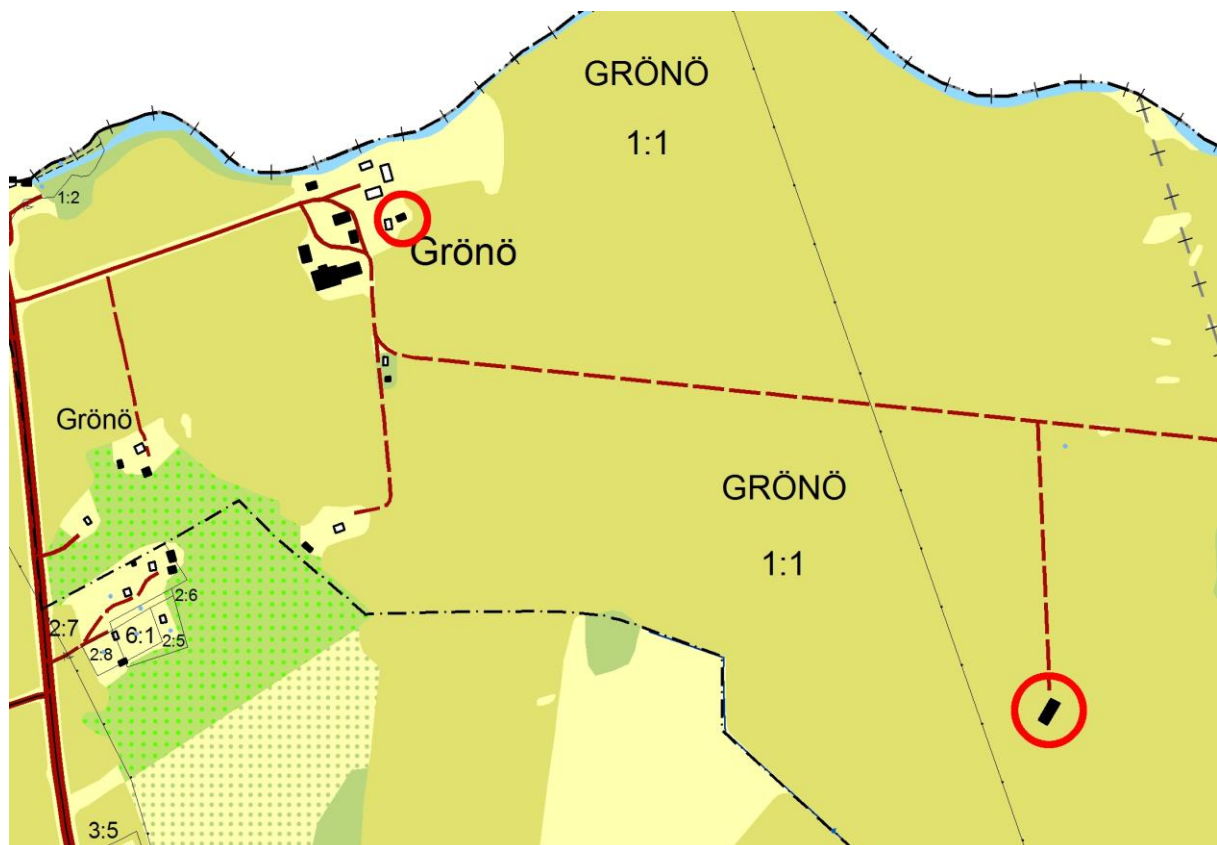
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342

ISBN 978-91-86511-76-0

Inledning

Grönö gods är beläget intill Hedströmmen nära utloppet i Mälaren. En drygt 300m lång allé av ädellövträd leder fram till gården som ligger i ett öppet, flackt jordbrukslandskap. Gårdsplanen är grusad och mangården kringväxt av lövträd. Fastighetsägaren har sökt bidrag för restaurering av ett herrskapsdass söder om mangårdsbyggnaden samt en ängslada som ligger på fastigheten inom ramen för Länsstyrelsen i Västmanlands läns projekt *Utvald miljö och Stöd till ekonomibyggnader av enklare typ*. Länsstyrelsen beviljade bidrag till åtgärderna i beslut med jnr 2013-2216 och dnr 434-5813-12. För antikvarisk medverkan svarade Västmanlands läns museum genom antikvarie Fredrik Ehlton och ärendet innefattade endast slutbesiktning. Fredrik Ehlton har även sammanställt rapporten.

Karta över Grönö gård. Herrskapsdasset och ängslada är inringad med röd cirkel. Utdrag ur digitala fastighetskartan från 2004, skala 1:8000.

Historik och beskrivning

I slutet av 1200-talet förfogade riddaren Greger Magnusson, sonson till Birger Jarl, över en stor jordegendom med Grönö som centrum (Barr 2009). Under medeltiden var Grönö kungsgård och har bl a ägts av kung Magnus Eriksson. År 1350 kom gården i Västerås domkyrkas ägo och fungerade som biskopsgård där hästavel bedrevs. Vid reformationen 1527 indrogs godset till kronan och Gustav Vasa inrättade stuteri. Han lät även anlägga en sågkvarn år 1545. Till Grönö gård hörde också Kallstena och Östtuna tullkvarnar, vid Hedströmmen. Under en tid fanns också ett pappersbruk vid Grönö. Kvarn- och sågrörelsen upphörde vid 1900-talets mitt

Nuvarande huvudbyggnad är ritad av Västeråsarkitekten Erik Hahr och uppfördes 1899. Det är ett vitreveterat timmerhus uppfört i 1½ våning. Två äldre flygelbyggnader flankerar huvudbyggnaden, de uppfördes 1752. År 1917 fick de sina nuvarande fasadmaterial av gulmålad pärlspont. Tidigare hade de rödfärgad locklistpanel. Taken är säteritak med valmade gavelpetsar, täckt med lertegelpannor. Södra flygelbyggnaden är uppförd över en källare.

Ekonomibyggnaderna är uppförda under 1800-talet och 1900-talets början. Några av ekonomibyggnadernas taktytor är täckta med lertegelpannor. De är stort och ståndsmissigt byggda, troligen efter mönsterförlagor som fick spridning över landet vid 1800-talets mitt.

En av de aktuella byggnaderna är ett herrskapsdass/redskapsbod som ligger vid en arbetarbostad i 1½ våning söder om mangården. Dasset har flera småspröjsade fönster. Byggnaderna har rödfärgade paneler och sadeltak med lertegel. Ca 1 km sydöst om gårdscentrum ligger en stor, rödfärgad lada uppförd i en stolpverkskonstruktion med ett svart sinuskorrugerat plåttak.

Byggnadsvårdsåtgärder

Herrskapsdass

Byggnaden hade sjunkit på mitten så att taket hängde på gavlarna. En fönsterbåge saknades på norra fasaden. Delar av panelen var rötskadad. Fönster och dörrar var dessutom dåligt underhållna.

Genomförda åtgärder:

- Byggnaden rätades upp och höjdes på mitten. Höjningen sker därför genom att bygga på grundstenarna med nya stenar
- Stora delar av panelen byttes ut
- Målning skedde med röd slamfärg
- Dörrarna rätades upp i samband med att byggnaden rätas upp.
- Ett nytt fönster tillverkades

Bilder före åtgärderna

Västra gaveln. Vlm_kmvFE-2804

Norra långsidan, taket hänger på gavlarna. Vlm_kmvFE-2805

Herrskapsdassets södra långsida. Vlm_kmvFE-2803

Bilder under arbetets gång

Herrskapsdassets norra långsida. Foto Jan Ulväng

Byggnadens norra fasad. Foto Jan Ulväng

Byggnadens västra gavel. Foto Jan Ulväng

Utbyte av panel. Foto Jan Ulväng

Bilder efter åtgärderna

Byggnadens norra fasad. Vlm_kmvFE-4082

Byggnadens västra gavel. Vlm_kmvFE-4085

*Grunden höjdes för att rätta upp byggnaden.
Vlm_kmvFE-4086*

Byggnadens södra långsida. Vlm_kmvFE-4084

Ängslada

Ängslidan var instabil på grund av lösa delar i takstolen. Vissa takplåtar hade lossnat från takstolarna.

Genomförda åtgärder:

- Takstolarna reparerades
- Takplåtarna fästes åter på takstolarna genom att skruvas fast.

Bilder före åtgärderna

Ängslidan från norr. Vlm_kmvFE-2807

Takplåtarna släpper från takstolarna. Vlm_kmvFE-2809.

Ladans monumentala interiör innan åtgärder. Vlm_kmvFE-2806

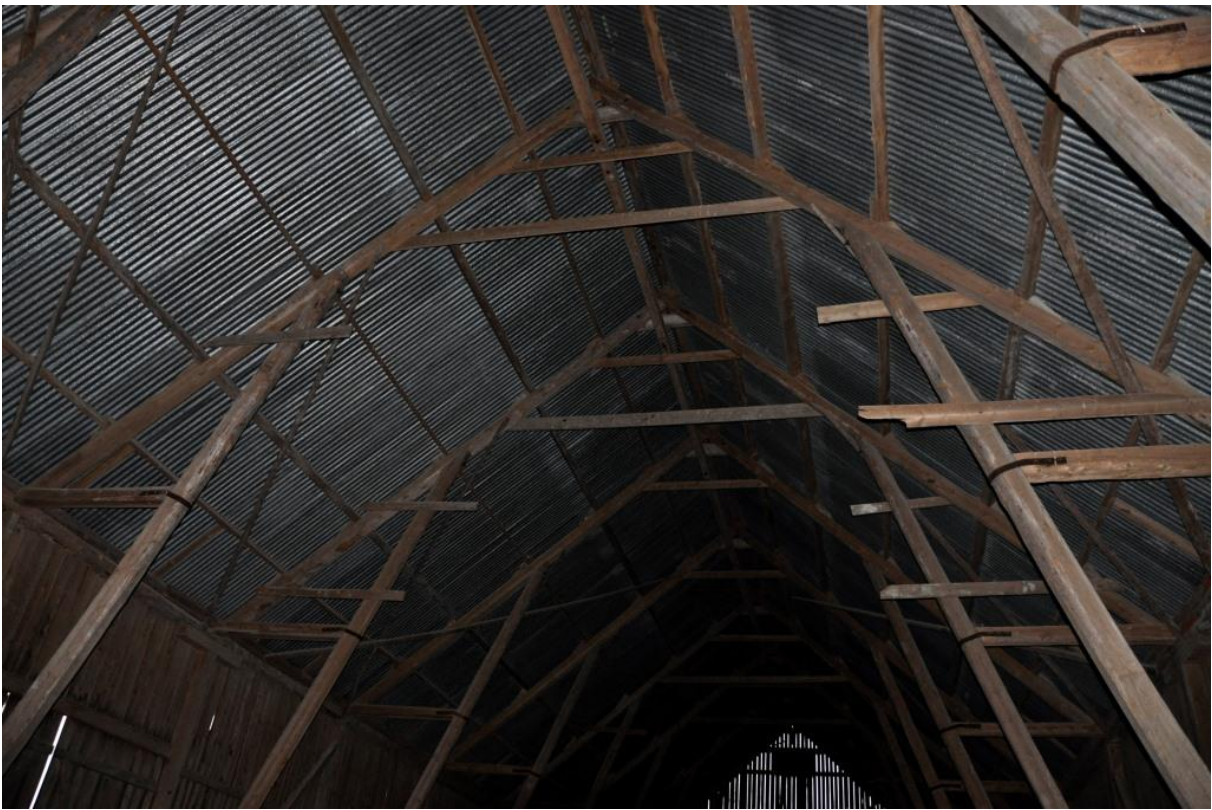
Bilder efter åtgärderna

Ängsladan från norr. Vlm_kmvFE-4063

Takplåtarna skruvades fast. Vlm_kmvFE-4078

Ängsladans interiör efter mindre reparationer. Vlm_kmvFE-4066

Resultat

Restaureringen av herrskapsdasset och ängsladan har skett enligt länsstyrelsens beslut och godkänns ur antikvarisk synvinkel.

Administrativa uppgifter

Västmanlands läns museums dnr: VLM130082

VO Kulturmiljö; projektnr: 3-13-106

Länsstyrelsens Jnr: 2011-2216

Fastighetsbeteckning: Grönö 1:1

Landskap: Västmanland

Län: Västmanland

Socken: Björskog

Kommun: Köping

Beställare: Länsstyrelsen Västmanland

Ägare: Jan Ulväng
Grönö 212
731 97 Köping

Entreprenör: Skogs Leszek
Ul. Parkowa 10/3
62-062 Strykowo
Poland

Antikvarisk medverkan: Västmanlands läns museum
Antikvarisk expert Fredrik Ehlton
Karlskatan 2
722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tfn: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342

ISBN 978-91-86511-76-0